

# Трагедія в документах

*Аварія на Чорнобильській АЕС... Уже 31 рік поспіль ця фраза змушує світ із жахом згадувати одну з найбільших техногенних катастроф в історії людства, що сталася в ніч на 26 квітня 1986-го. Фатальні вибухи на четвертому енергоблоці Чорнобильської АЕС назавжди змінили долі сотень тисяч людей та мали руйнівні екологічні, соціально-економічні, морально-психологічні і, зрештою, суспільно-політичні наслідки.*

За період після здобуття незалежності українське суспільство дізналося відповіді на значну кількість запитань, табуйованих за радянських часів. Проте окремі з них іще донедавна залишалися відкритими. Це, зокрема, стосується діяльності спеціально створеної 3 травня 1986 року для ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС Оперативної групи Центрального комітету Компартії України. Її очільником було призначено голову Ради Міністрів УРСР Олександра Ляшка.

Загалом за період діяльності Оперативної групи ЦК КПУ відбулося 55 засідань, на яких розглянуто майже 700 питань, пов'язаних із ліквідацією наслідків аварії на ЧАЕС.

Документи, що висвітлюють діяльність Оперативної групи ЦК КПУ, нещодавно вперше були опубліковані в корпусному виданні документів Національного архівного фонду України «Чорнобиль. Документи Оперативної групи ЦК КПУ (1986—1988)», яке стало результатом спільної роботи Центрального державного архіву громадських об'єднань України та Інституту історії України НАН.

До збірника включено 130 документів за період від 3 травня 1986-го до 9 листопада 1988 року, що зберігаються у Центральному державному архіві громадських об'єднань України. Оприлюднені документи свідчать, що керівництво республіки було обмежене у своїх діях та фактично усунуто Москвою від активної участі у подоланні аварійної ситуації безпосередньо на Чорнобильській АЕС. Будь-які рішення приймалися або за вказівкою союзної влади, або ж після погодження з нею. Із цим значною мірою пов'язані затримка з евакуацією населення із забруднених територій та визначення меж зони відчуження. Не останню роль у повільному впровадженні в життя термінових заходів із подолання наслідків катастрофи відіграли економічні труднощі в державі, а бажання радянських керівників приховати від світу справжні масштаби трагедії унеможливувало отримання міжнародної допомоги. Проте маємо констатувати, що Оперативній групі вдалося забезпечити виконання значного обсягу робіт із



подолання наслідків екологічної катастрофи.

До здобуття незалежності документи про аварію на ЧАЕС були засекречені. Це стосувалося і матеріалів про роботу Оперативної групи, які мали високий рівень таємності, а тому зберігалися в «окремій теці» ЦК КПУ.

Пропоуємо до уваги окремі витяги з них, із повною версією можна ознайомитися у збірнику «Чорнобиль. Документи Оперативної групи ЦК КПУ (1986—1988)», що розміщений на офіційному веб-сайті архіву, а з оригіналами — у читальному залі Центрального державного архіву громадських об'єднань України (мова, авторська стилістика та орфографія збережені).

**Витяги зі стенограми засідання Оперативної групи ЦК КПУ. 3 травня 1986 р.**

*«О медицинском обслуживании.*

*тов. Качаловский — Есть указание Министерства иностранных дел. Иностранные граждане должны обязательно пройти медкомиссию, выдать справку, что он здоров и копию — в дело. Если человек не хочет проходить медосвидетельствование, он должен записать заявление, что никаких претензий не имеет и отказывается от обследования. Надо подумать, где проводить обследование. Интурист предлагает, чтобы у них организовать.*

*тов. Коломиец (перший заступник голови Ради Міністрів УРСР, голова Державного агропромислового комітету УРСР. —*

*Авт.) — Надо внести ясность относительно измерительных величин.*

*тов. Романенко (міністр охорони здоров'я УРСР. — Авт.) — Только сейчас академик Ильин (фахівець у галузі радіаційної гігієни, академік АМН СРСР. — Авт.), а т. Буренков (міністр охорони здоров'я СРСР. — Авт.) подписал, написал, мы даем предельно возможную концентрацию радиоактивного вещества. Мы отошли от военной нормы.*

*О контроле за окружающей средой тов. Качура — Надо продумать, как информировать население.*

*тов. Ляшко — Сегодня ничего не скажем, а завтра, после заслушивания на комиссии, составим предложения и информацию.*

*тов. Згурский — Мы просим разрешить собрать представителей землячеств, дать им разъяснения.*

*тов. Ляшко — Завтра после заседания решим. Думаю начать с информации с предприятий и организаций, пришли на работу, собрали и сказали об обстановке. Такую информацию мы должны подготовить.*

*тов. [...] (прізвище пропущене. — Авт.) — Сегодня мы можем сделать репортаж со станции по телевидению.*

*тов. Ляшко — Не надо.*

*тов. Муха — Москва дает данные, с нами не согласовывает. Они пишут 17 тяжелых, мы напишем 30.*

*тов. Ляшко — Есть телевидение на Киев и область. Продумаем и завтра утром решим».*

**Витяг зі стенограми засідання Оперативної групи ЦК КПУ. 26 листопада 1986 р.**

*«тов. Качаловский — В республике завершена работа по расселению, трудоустройству и обеспечению жильем граждан, эвакуированных из зоны Чернобыльской АЭС. Надо отметить, что ряд министерств и ведомств: МВД, Минэнерго, Минздрав, Главречфлот, Киевский облисполком в сроки не вложились, несмотря на неоднократные заверения. В вопросах медицинского обслуживания отдельными руководителями проявлена черствость, бездушие. Минздрав, его органы на местах допустили серьезные недостатки, недооценили всю серьезность сложившейся ситуации.*

*В настоящее время приняты меры по лучшему обслуживанию этой категории больных, но на сегодня по 11 больным тяжелой болезнью нет никаких данных, кроме фамилий».*

**Ірина ЖУРЖА,**  
головний науковий співробітник Центрального державного архіву громадських об'єднань України, кандидат історичних наук.

**На знімку: обкладинка корпусного видання архівних документів «Чорнобиль. Документи Оперативної групи ЦК КПУ (1986—1988)».**